

Warszawa, 15. 12. 2015 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Pacjenta
Krystyna Barbara Kozłowska
RzPP-ZZP.420.121.2015.SA.AJA

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa

Lanoway Pawe Minister

Działając na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 7 i 8 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta¹, zwracam się z uprzejmą prośbą o przyjęcie moich wniosków i postulatów odnośnie procedury postępowania w sprawie orzekania środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym – m.in. w kontekście postanowień Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2015 roku² oraz z dnia 10 listopada 2015 roku³, uchylających postanowienia sądów powszechnych o zastosowaniu środka zabezpieczającego wobec dwóch pacjentów Państwowego Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Rybniku.

Na korzyść obu internowanych zostały wniesione kasacje przez Rzecznika Praw Obywatelskich, który zarzucił orzeczeniom Sądów Okręgowych „rażące i mogące mieć istotny wpływ na ich treść naruszenia prawa karnego procesowego”. W obu przypadkach Sąd Najwyższy w całości poparł wniesioną kasację i orzekł uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego oraz utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Rejonowego o zastosowaniu środka zabezpieczającego oraz na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego⁴ (dalej: k.p.k.) umorzył postępowania.

¹Dz. U. z 2012 r. poz. 159, z późn. zm.

²Sygn. akt. IV KK 320/14

³Sygn. akt IV KK 254/15

⁴Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.

W uzasadnieniu do wydanych postanowień Sąd Najwyższy wskazał na szereg nieprawidłowości w zakresie stosowania prawa karnego procesowego, w tym m.in. na:

- brak przeprowadzenia – poza obowiązkowym przesłuchaniem biegłych lekarzy psychiatrów i psychologa – postępowania dowodowego mającego potwierdzić sprawstwo podejrzanego w zakresie zarzucanych mu czynów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2015 roku),
- nieadekwatność okresu trwania detencji do wagi zarzucanych czynów - zarzuty dotyczyły popełnienia czynów z art. 190 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny⁵ (dalej: k.k.) zagrożonych grzywną, karą ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat dwóch, zaś orzeczona w związku z tymi czynami internacja trwała 11 lat (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2015 roku),
- niezwykle powierzchowne odniesienie się przez Sąd Okręgowy do zarzutów i wniosków zawartych w zażaleniu podejrzanego i tym samym nie wypełnienie obowiązku ciężącego na Sądzie z mocy art. 433 § 2 k.p.k i art. 94 § 1 k.p.k. oraz art. 98 § 1 k.p.k. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2015 r.).

Niezależnie od wskazanych powyżej okoliczności należy również podnieść kwestie jakości nadzoru penitencjarnego sprawowanego we wskazanych sprawach w kontekście rzetelności/obiektywizmu przesyłanych do sądu przez kierownika zakładu, na podstawie art. 203 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy⁶(dalej: k.k.w.) opinii o stanie zdrowia pacjentów przebywających na internacji w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym. W tym miejscu należy wskazać, iż zgodnie z art. 32 k.k.w. nadzór nad legalnością i prawidłowością wykonywania kary pozbawienia wolności, zastępczej kary pozbawienia wolności, kary aresztu wojskowego, kary aresztu lub zastępczej kary aresztu, kary porządkowej, tymczasowego aresztowania, zatrzymania, środka przymusu skutkującego pozbawieniem wolności oraz środka zabezpieczającego związanego z umieszczeniem w zakładzie psychiatrycznym sprawuje sędzia penitencjarny. Nadzór penitencjarny sprawowany przez sędziego penitencjarnego nad wykonywaniem środka zabezpieczającego związanego z umieszczeniem sprawcy w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym lub leczenia odwykowego polega m.in. na kontroli legalności umieszczenia i przebywania sprawców w zakładach oraz ich zwalniania z tych zakładów; przestrzegania obowiązku zawiadamiania

⁵ Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.

⁶ Dz. U. z 1997 r. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.

sądu o stanie zdrowia sprawcy umieszczonego w zakładzie i postępach w leczeniu lub terapii oraz o braku potrzeb dalszego pozostawania sprawcy w zakładzie (§ 3 ust. 1 pkt 1 i 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobu, zakresu i trybu sprawowania nadzoru penitencjarnego⁷). Pomimo tak dużych prerogatyw przyznanych przez ustawodawcę sędziemu penitencjarnemu w przedmiocie nadzoru nad realizacją środka zabezpieczającego nie zawsze nadzór ten jest sprawowany w sposób właściwy. Świadczyć o tym może casus jednego z pacjentów, w sprawie którego skargę kasacyjną uwzględnił Sąd Najwyższy. W trakcie swej ośmioletniej internacki pacjent ten przez dwa lata (2006-2008) przebywał w oddziale o wzmocnionym stopniu zabezpieczenia ww. podmiotu leczniczego wbrew postanowieniu Sądu, który na wniosek Komisji Psychiatrycznej do spraw Środków Zabezpieczających orzekł umieszczenie go w warunkach oddziału o podstawowym stopniu zabezpieczenia. Naruszająca postanowienie Sądu decyzja władz szpitala o samowolnym przeniesieniu pacjenta na oddział o wzmocnionym stopniu zabezpieczenia nie została skontrolowana i zakwestionowana przez nadzór penitencjarny. W kontekście opisanego powyżej przypadku koniecznym staje się podjęcie przez sędziów penitencjarnych, we wszystkich szpitalach, w których realizowana jest detencja, bardziej intensywnych działań nadzorczych nad legalnością i prawidłowością wykonywania środków zabezpieczających, w tym „rewizja” wszystkich długotrwałych detencji.

W tym miejscu warto także zauważyć, iż w doktrynie prawa, co do zasady, wskazuje się, iż kolejne opinie o stanie zdrowia pacjenta uzyskiwane w toku postępowania winny być bardziej dokładne i w szerszym zakresie niż dotychczasowe odnosić się do kwestii stanu zdrowia internowanego, stosowanego leczenia lub terapii oraz ich wyników. Skoro bowiem okres detencji sprawcy jest już bardzo długi, to podejmowanie decyzji w przedmiocie dalszego stosowania środka w postaci umieszczenia w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym wymaga szczególnej rozwagi i wnikliwości⁸. Tymczasem z sygnałów otrzymywanych od Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, pełniących obowiązki w podmiotach leczniczych, w których wykonuje się środek zabezpieczający, wynika, iż okresowe opinie o stanie zdrowia osób detencjonowanych często formułowane są na podstawie zaledwie kilku-kilkunastominutowych badań (często również bez osobistego zbadania pacjenta – jedynie na podstawie obserwacji pielęgniarskich, ewentualnie krótkich rozmów przeprowadzanych w obecności innych pacjentów w trakcie rutynowych obchodów

⁷ Dz. U. Nr 152, poz. 1496, z późn. zm.

⁸Kazimierz Postulski, Komentarz do art.202 k.k.w., <http://lex.online.wolterskluwer.pl>

lekarskich). Przedmiotowe opinie sporządzają zwykle ci sami lekarze na przestrzeni wielu lat, a ich treści są powielane (niejednokrotnie wraz z błędami interpunkcyjnymi czy stylistycznymi) i różnią się w zasadzie jedynie datą ich wystawienia. Podkreślenia wymaga również fakt, iż bardzo często opinie takie są formułowane przez pracowników tego samego oddziału szpitala, a więc osoby pozostające ze sobą w relacji bezpośredniej zależności służbowej (ordynator oraz podlegli mu asystenci), co może budzić wątpliwości, czy odpowiadają one warunkom formalnym określonym w art. 202 k.p.k.

Konkludując wydaje się, iż w tej sytuacji niezbędne jest podjęcie stosownych działań, które wyeliminują opisane powyżej praktyki. Trudno bowiem zaakceptować taki sposób postępowania biegłych, zważywszy na poważne konsekwencje jakie wywołuje przedmiotowy dokument – zwłaszcza wobec faktu, że jego treści oraz wnioski w nim zawarte w sposób zasadniczy determinują dalsze pozbawienie wolności internowanego pacjenta na okres przynajmniej sześciu miesięcy (bądź wielokrotność tego okresu). Niewątpliwie poprawę sytuacji w tym zakresie można by uzyskać poprzez wprowadzenie, w przypadku przedłużającego się pobytu pacjenta w ramach realizacji środka zabezpieczającego w szpitalu psychiatrycznym, regulacji obligujących podmioty decydujące w zakresie dalszego stosowania detencji do weryfikacji przesyłanej przez kierownika zakładu opinii o stanie zdrowia internowanego poprzez zasięgnięcia również opinii biegłych z zakładu innego niż ten, w którym pacjent aktualnie przebywa. Wprawdzie art. 204 § 1 k.k.w. daje sądowi już w chwili obecnej możliwość, w przypadku gdy uzna, iż opinia o stanie zdrowia nadesłana przez kierownika zakładu zamkniętego lub opinia, o którą sąd wystąpił z własnej inicjatywy jest niewystarczająca (niepełna, sprzeczna), zwrócenia się o sporządzenie opinii do innych biegłych, niemniej jednak uprawnienie to nie jest tożsame z zaproponowanym powyżej rozwiązaniem. Ponadto, mając na uwadze informacje przekazywane przez Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, a dotyczące problematyki związanej z formą sporządzanych opinii należałoby rozważyć wprowadzenie regulacji prawnych ściśle określających i odnoszących się wyłącznie do struktury opinii o stanie zdrowia przekazywanych sądowi w ramach realizacji środka zabezpieczającego.

Mając na uwadze powyższe, zwracam się z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska w przedmiocie poruszanego zagadnienia oraz o rozważenie możliwości podjęcia stosownych działań w przedstawionej sprawie.

2
poważaniem
W. Kosiński, 4

Do wiadomości:

1. Pani Beata Szydło, Prezes Rady Ministrów, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Al. Ujazdowskie 1/3, 00-583 Warszawa;
2. Pan Adam Bodnar, Rzecznik Praw Obywatelskich, Aleja Solidarności 77, 00 - 090 Warszawa;
3. Pan Przemysław Wasilewski Prezes Sądu Okręgowego w Białymstoku - ul. M. Curie-Skłodowskiej 1, 15-950 Białystok;
4. Pan Piotr Wójciga Prezes Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej - ul. Cieszyńska 10, 43-300 Bielsko-Biała;
5. Pan Mirosław Kędziński Prezes Sądu Okręgowego w Bydgoszczy - ul. Wały Jagiellońskie 2, 85-128 Bydgoszcz;
6. Pan Adam Synakiewicz Prezes Sądu Okręgowego w Częstochowie - ul. Dąbrowskiego 23/35, 42-200 Częstochowa;
7. Pan Marek Omelan Prezes Sądu Okręgowego w Elblągu - pl. Konstytucji 1, 82-300 Elbląg;
8. Pan dr Przemysław Banasik Prezes Sądu Okręgowego w Gdańsku - ul. Nowe Ogrody 30/34, 80-803 Gdańsk;
9. Pan Henryk Brzyżkiewicz Prezes Sądu Okręgowego w Gliwicach - ul. Kościuszki 15, 44-100 Gliwice;
10. Pan Roman Makowski Prezes Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim -ul. Mieszka I 33, 66-400 Gorzów Wielkopolski;
11. Pan Wojciech Damaszkowski Prezes Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze - ul. Wojska Polskiego 56, 58-500 Jelenia Góra;
12. Pan Stanisław Pilarczyk Prezes Sądu Okręgowego w Kaliszu - Al. Wolności 13, 62-800 Kalisz;
13. Pan Jacek Gęsiak Prezes Sądu Okręgowego w Katowicach - ul. Francuska 38, 40-028 Katowice;
14. Pan Wojciech Merta Prezes Sądu Okręgowego w Kielcach - ul. Seminaryjska 12a,

- 25-372 Kielce;
15. Pani Jolanta Mroczek Prezes Sądu Okręgowego w Koninie - ul. Energetyka 5, 62-510 Konin;
 16. Pan Marek Ciszewski Prezes Sądu Okręgowego w Koszalinie - ul. Waryńskiego 7, 75-541 Koszalin;
 17. Pani Beata Morawiec Prezes Sądu Okręgowego w Krakowie - ul. Przy Rondzie 7, 31-547 Kraków;
 18. Pan Roman Jurczyk Prezes Sądu Okręgowego w Krośnie - ul. H. Sienkiewicza 12, 38-400 Krosno;
 19. Pani Krystyna Zawada Prezes Sądu Okręgowego w Legnicy - ul. Złotoryjska 40, 59-220 Legnica;
 20. Pan Jerzy Krzysztof Rodzik Prezes Sądu Okręgowego w Lublinie - ul. Krakowskie Przedmieście 43, 20-076 Lublin;
 21. Pan Sławomir Bagiński Prezes Sądu Okręgowego w Łomży - ul. Dworna 16, 18-400 Łomża;
 22. Pan Krzysztof Kacprzak Prezes Sądu Okręgowego w Łodzi - pl. Dąbrowskiego 5, 90-921 Łódź;
 23. Pan Mieczysław H. Kamiński Prezes Sądu Okręgowego w Nowym Sączu - ul. Pijarska 3, 33-300 Nowy Sącz;
 24. Pan Waclaw Bryżys Prezes Sądu Okręgowego w Olsztynie - ul. Dąbrowszczaków 44, 10-543 Olsztyn;
 25. Pan Jarosław Benedyk Prezes Sądu Okręgowego w Opolu - pl. Daszyńskiego 1, 45-064 Opole;
 26. Pan Tomasz Sagała Prezes Sądu Okręgowego w Ostrołęce - ul. Gomulickiego 5, 07-410 Ostrołęka;
 27. Pani Mariola Mastalerz Prezes Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim - ul. Słowackiego 5, 97-300 Piotrków Trybunalski;
 28. Pani Małgorzata Michalska Prezes Sądu Okręgowego w Płocku - pl. Narutowicza 4, 09-404 Płock;
 29. Pan Henryk Komisarski Prezes Sądu Okręgowego w Poznaniu - ul. Hejmowskiego 2, 61-736 Poznań;
 30. Pan Marek Zawadzki Prezes Sąd Okręgowy w Przemyślu , ul. Konarskiego 6, 37-700 Przemyśl;

31. Pan Stanisław Jaźwiński Prezes Sądu Okręgowego w Radomiu - ul. Marszałka J. Piłsudskiego 10, 26-600 Radom;
32. Pan Tomasz Wojciechowski Prezes Sądu Okręgowego w Rzeszowie - pl. Śreniawitów 3, 35-959 Rzeszów;
33. Pan Mirosław Sokółski Prezes Sądu Okręgowego w Siedlcach - ul. Sądowa 2, 08-100 Siedlce;
34. Pani Barbara Bojakowska Prezes Sądy Okręgowego w Sieradzu, al. Zwycięstwa 1, 98-200 Sieradz;
35. Pan Dariusz Ziniewicz Prezes Sądu Okręgowego w Słupsku - ul. Zamenhofa 7, 76-200 Słupsk;
36. Pani Danuta Zdzisława Poniatowska Prezes Sądu Okręgowego w Suwałkach - ul. Waryńskiego 45, 16-400 Suwałki;
37. Pani Halina Zarzeczna Prezes Sądu Okręgowego w Szczecinie - ul. Kaszubska 42, 70-952 Szczecin;
38. Pan Waldemar Kuś Prezes Sądu Okręgowego w Świdnicy - pl. Grunwaldzki 14, 58-100 Świdnica;
39. Pan Robert Pelewicz Prezes Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu - ul. Sienkiewicza 27, 39-400 Tarnobrzeg;
40. Pani Agnieszka Sadecka Prezes Sądu Okręgowego w Tarnowie - ul. Dąbrowskiego 27, 33-100 Tarnów;
41. Pan Jarosław Sobierajski Prezes Sądu Okręgowego w Toruniu - ul. Piekary 51, 87-100 Toruń;
42. Pani Małgorzata Kluziak Prezes Sądu Okręgowego w Warszawie - Al. Solidarności 127, 00-898 Warszawa;
43. Pani Beata Janusz Prezes Sądu Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie - al. Solidarności 127, 00-898 Warszawa;
44. Pani Jolanta Górską Prezes Sądu Okręgowego we Włocławku - ul. Wojska Polskiego 22, 87-800 Włocławek;
45. Pani Ewa Barnaszewska Prezes Sądu Okręgowego we Wrocławiu - ul. Sądowa 1, 50-046 Wrocław;
46. Pan Jerzy Rusin Prezes Sądu Okręgowego w Zamościu - ul. Akademicka 1, 22-400 Zamość;
47. Pan Marek Witczak Prezes Sądu Okręgowego w Zielonej Górze - pl. Słowiański 1,

65-958 Zielona Góra.